

БАЛКАНСКА
ФЕДЕРАЦИЯ
ЗЕМЯ ЗА ВСИЧКИ НИ

ХЕЛИОПОЛ

Първо издание на български

ISBN 978-954-578-337-1

Автор: Димитър Филипов, авторски колектив

Художник на корицата: Христо Танев

На корицата:

Съдържание

Въведение към темата \ 5

Духовното – Федеративната идея – Политиката – Пролетарата над всичко \ 7

първа част

Исторически корени на федеративната идея в България \ 17

втора част

Идеята за Балканска федерация в светлината на Учението на Бялото братство \ 41

Вместо заключение \ 56

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ ТЕМАТА

И както ви събра в едно благодатта на Светия Дух, така и вие се старайте да живеете единомушно и единомислено, като дишате еднакво, отправяйки поглед само към вечното въздаяние, което Бог е подготвил за онези, които Го залюбиха... Поради това, чедца, щом като Светият Дух чрез устата на пророка похвалява общия живот, не го пренебрегвайте и вие, но напротив, утвърдете го и бъдете като едно единно тяло в Господа, което има различни членове, като едни образуват, прочее, главата, която притежава повелителството, а други нозете, които се явяват тези, които работят и носят, други пък – другите части на тялото, та да се състави от всички единно духовно в Господа тяло, водимо и управляемо от една разумна и словесна душа – сиреч чрез духовно разсъждение – и да няма нищо разделено. И когато се установи такова пребиваване и живеене според Господа, тогава и Той сам ще бъде посред вас, като ви управлява невидимо.

„Заветът на Св. Иван Рилски“

Духовното – Федеративната идея – Политиката – Просветата над всичко

Когато човек срещне проблем и се опита да го разреши без успех, той започва да търси помощ. Тогава се сеща да се замисли в какво е сгрешил и тогава се замисля за Духът и За Господ. Така е в повечето случаи. И аз изпаднал в беда, реших да потърся помощ от Провидението и поех на път, с надеждата да я намеря, с надеждата да постигна просветлението. Пребродих повече от 5000 км от Гърция до Испания. Веднъж докато се изкачвах по стръмнините на едно било към връх Чакор на границата, между Черна гора и Косово, без да срещна жива душа цял ден, се хванах да размишлявам над проблемите си и какви са причините за тях (а бедата за мен беше, че съм изпаднал в творческа криза, не получавам Вдъхновение и не живея големият вдъхновен живот, който искам да живея)- тогава както и сега отговорът беше очевиден, причината е, че има противоречия в мен, които не съм преодолял, че съм се отделил от Бога, и не водя духовен живот. **А какво е духовният живот?** Казах си това значи да познаваш и практикуваш духовното.

Т.е. Духът да подчинява материята, и не само вътре в нас, т.е. плътското вътре в нас, но и вън от нас, да не се подчиняваме на материалният порядък в света, а да се опитваме да го подчиним на целите на Духа.

Защото Материята също е идея, идея за крайното, ограниченото, разединеното, онова което може да се обеме, разбере и контролира. Следващото, кое-

то осъзнах е, че **моето състояние не се различава от положението и болестта на нацията ми, на обществото, в което живея, факта че аз, както и мнозина като мен са просто представители на своя народ.** Не бива да смятаме, че индивидуалните ни лични проблеми са си само наши, не, те са показателни за проблемите на обществото, към което принадлежим. **Така че, за да решим собствените си проблеми може би трябва да изоставим малко егоистичното желание да оправим себе си, и да помислим и за общото.**

Веднъж великият Духовен Учител от България – Петър Дънов казал: „Първо ще стане Балканска федерация, после Европейска федерация и накрая Световна федерация.“ Тези думи са казани през 1944 г на срещата в село Марчево (малко след това Учителя си заминава) Много хора днес, биха си помислили, че тъй като вече съществува ЕС. думите на Учителя губят смисъл. Но ако се замислим отново ще видим, че те все още са много актуални и правдиви. Ние виждаме, че Европейският съюз навлиза в **турболентни времена**, кризата е назряла и предстоят промени. Европа ще бъде реструктурирана. Затова Федеративната идея има все по-голяма актуалност, а тук на Балканите тази идея е взела формата на проекта за Балканска федерация.

Но какво всъщност е Балканска федерация! Може би повечето от вас не са чували за тази идея. Но преди повече от половин век, влиянието на тази идея е изкарвало тълпи на улиците. И някой от най-изтъкнатите личности на Балканите и в Европа са и симпатизирали и са я обсъждали.

Идеята за Балканска федерация е стара идея. Тя е

плод на срещата на идеите на европейското просвещение от 19 век които идват от Западна Европа и установилите се традиционни култури на Балканите, предимно християнски. Общата съдба, манталитет и бит на подчинените християнски народи, и сходните исторически задачи, които тези народи имат да решават, са естествени условия, които подържат процеса на появата на федеративната идея. За пионер на идеята се счита Ригас Ферос – гръцки национален герой, писател, мислител и революционер. После идеята прониква и сред другите балкански народи, където намира наистина внушително число привърженици. Сред хората, които прокламират идеята са българските революционни дейци Любен Каравелов, Васил Левски, Христо Ботев и Захари Стоянов, югославски политически и културни дейци като сърбина Светозар Маркович и хърватският католически епископ Йосип Щросмайер.

Берлинският конгрес полага нова фаза в развитието на идеята, както и в развитието на целият полуостров. Сега идеята е взаимствана от политическите партии предимно с лява ориентация. Именно за това, днес тази идея се асоциира толкова тясно с левия политически спектър и по-специално с комунистите, макар не само те да са били нейни последователи. Проведени са няколко балкански социалдемократически конференции, където федеративната идея е една от централните теми. Накрая се стига до **преговорите за създаване на Федерация между България и Югославия**, започнали непосредствено след края на Втората световна. Планове за голяма федерация включват Албания и Гърция, но американската подкрепа за антикомунистическите сили в Гърция и конфликтът между Сталин и Тито осу-

етяват тези планове. Проектът за федерация се проваля и за дълго минава в забвение.

Опитвам се да не бъда много теоретичен и отвлечен, но е важно да спомена, че когато заговорим за **федеративната идея на Балканите** следва да добавим към разглеждането и доста по-широкият феномен – балкански федерализъм. И Първо трябва да се отбележи че двете неща балканският федерализъм и идеята за балканска федерация не са едно и също. Първото е процес, **много по широк феномен**, включващ личностите, събитията, развитието на идеята, нейните форми, причини, предпоставки и т.н.. Второто е концентрирано върху самата идея, т.е. идеята сама по себе си, това всъщност са различни идеи, за дунавска, за източна, за югославянска, без анализи, без класификации и без теоретизации.

Ако се опитаме да определим какво е Балканският федерализъм можем да кажем следното: Федерализмът на Балканите е сложно и многопластово явление съчетало в себе си историческа памет, традиции и модерни идеи, проникващи от прогресиращия Запад. Като политическа тенденция федерализмът проявява противоречиви аспекти на империализъм или антиимпериализъм в зависимост от това на чия политика служи. Затова трудно може да се определи политическата същност на балканския федерализъм. Наблюдаваме сложно преплитане на иначе несъвместими тенденции. В него се съчетават и си съперничат чистия федерализъм проповядван най-често от представители на нации в неравноправно положение като хърватите и българите и великодържавие, отстоявано като официална политика от правителствата на новосъздалите се малки балкански държави.

За да уточним какво имаме предвид, когато говорим за традиции и историческа памет ще кажем, че тук става дума за опита от съвместното ни съществуване, който сме придобили в границите на Османската империя, който под напора на Просвещението и новото време изкрystalизира в държавната доктрина на османизма, а балканският федерализъм се явява като алтернативен идеен проект на подчинените християнски народи. Тук е също не забравения спомен за общото византийско културно наследство на православните християни, който може да се намери например в така наречените оракули, които се срещат предимно в Гърция, но и из другите балкански християнски нации.

По същество това е **проект, концепция или визия за създаването на една голяма държава на балканите чрез обединяването на отделните малки балкански държави на федеративен принцип.** Концепцията се явява повече общ неясен лозунг отколкото детайлно разработена визия и стратегия. С течение на времето към проекта се добавят нови идеи и виждания. С което идеята се задълбочава, обогатява и усложнява. Към нея обаче няма добре разработена идеология, няма учение, което да разяснява всички аспекти, да отговаря на въпросите относно федерализма и да се занимава с решаване на теоретичните проблеми в тази област, затова идеята остава по-скоро политически лозунг, използван от политическите фигури.

Федеративната идея се отличава с няколко основни характеристики: тя е освободителна, отбранителна и обединителна идея. Поскоро Либерална и Просвещенска по своята същност отколкото традиционалистка

поне в началото. Антиосманска в първият етап на своето развитие през възраждането. Антимонархическа при социалистите. Също така с добре изразен антимилиитаристичен привкус и в този смисъл **борбата за Федерация е борба за мир**. Тя освен това е Антиимпериалистическа – от там и лозунга **Балканите за балканските народи**. Но в този смисъл носи и някакви отенъци на ,ако можем да го наречем така: „регионален национализъм“. Федеративната идея също така е с ярко изразен революционен характер по същността си. Това е твърде видимо още с нейната поява, но продължава да я характеризира, макар и в някой случай тази нейна революционност да проявява белези на отстъпление и конформизъм, както се случва с представителите, които са се присламчили по някакъв начин към властта като при радикал-демократите да речем и най-вече комунистическите партии на Балканите.

Освен всичко друго обаче Федеративната идея има и духовна функция, не случайно Учителя Петър Дънов заговаря за нея, но как една политическа идея служи на духовни цели, това си струва да се разбере. **Федеративната идея е идея за цялост, без да се вреди на разнообразието**. Идея за общност, но същевременно и идея за идентичност противна на обезличаването. Има два противоположни, но взаимосвързани принципа в света, единство и разнообразие. Това са двата принципа, които поддържат живота. За да ни стане по-ясно нека разгледаме Европейският съюз от духовна гледна точка. Попитали Махатма Ганди какво мисли за Западната цивилизация, той се усмихнал и казал: „Мисля, че е страхотна идея“. Разбирате ли, идеята е страхотна, но реалността не толкова. В много

отношения това е вярно и за Европейският съюз. Реалността на политиката изостава далеч зад политическия идеал, от който е мотивирана. И така това което се получава в крайна сметка е една не особено светла от морална и духовна гледна точка картина. Където големият се налага над малките и изсмуква буквално жизнената им енергия. Освен това наблюдаваме един процес на обезличаване на по-малките и по-слабите. Всичко е свързано с процесът на Глобализацията, пример за който е реалността на Евросъюзът. Не това е което очаквахме. Така прави впечатление, че Европейският съюз не е хармонична структура. Има разлика как съюза се формира и как продължи да функционира и се разширява. В началото на своето развитие ЕС беше тясно цивилизационно обединение на западноевропейски култури. Тогава съюзът имаше чисто защитна функция, и подобно на военният блок НАТО беше създаден с цел да се противопостави на Източният блок, т.е. на нас. Обаче, когато стената падна и страшният противник изчезна в небитието, ръководителите на Съюза станаха по-смели и бързо се върнаха към познатият си империалистически инстинкт, така с помощта им точно по план, Югославия беше изтрита от картата на Европа, и това беше режисирана трагедия. **А целта беше Балканите да се върнат към състоянието си на барутен погреб, да се накъсат и да се погълнат така на малки хапки.** Всичко останало беше манипулация и замазване на очите. Целта не е толкова да се подобри стандарта ни на живот, макар да ни се подхвърлят трохите под формата на еврофондове, с присъединяването ни се преследват стратегически и геополитически цели, тъй като Балканите

имат важно стратегическо положение между Изтока и Запада и от геополитическа гледна точка са много важен ресурс за контролиране. Така че ако се възползвам от думите на моят приятел Стефан Калайджиев:

„В този смисъл членството на България (т.е. на Малките държави) в ЕС е функция на способността ви да бъдете зависими от тези силни държави. Вие се опитвате да станете като тях, но това не се позволява. Защото силните държави са в ръцете на една групировка, която е също изпълняваща един План предначертан в последните няколкостотин години и който сега върви в своя апогей. Глобализиране, в материален аспект, безналични плащания, електронни карти, и евентуално микрочип ако позволите. Това ли искате и проумявате ли, че всичко което става около вас е по плана! Няма никаква случайност! Има опити да бъдете събудени от отделни събития с оглед на това да си зададете въпроса, накъде вървим и какво искаме. Но така или иначе, събитията ви водят в една очертана от тях посока и е време да я определите в обществото и да я осъзнаете.

Даже и работният пример с бежанците не помогна на стандартните европейци да осъзнаят колко са далеч от Деветата симфония на Бетовен, с която сега евроадминистраторите са се закичили. Все още европейците от голямата уж бъдеща държава на Съюза, са в плен на евтините обещания за лесно пътуване и Европа без граници. Но....само вижте, какво се задава и погледнете колко военни има по летищата ви. Колко проверки и колко ненужни процедури и всичкото това, само защото не осъзнавате, **ЗАЩО Е ТОВА НАХЛУВАНЕ НА ТЕЗИ БЕЖАНЦИ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ И КАКВО ТЪРСЯТ ТЕ В**

ТЕЗИ СТРАНИ! Та кой от тези хора би поискал в нормални условия да напусне своята страна, в която е роден! За хубаво ли идват тука те! Може би някой ги е подгонил и е време това да се открие! Кой е този някой! Кога европейските народи ще започнат да мислят и ще престанат да бъдат наивни по проекта за Бъдещата Обединена Европа, а сега вече и Европа на две скорости. **Този проект е безплоден проект.** Съзнанието е това, което предопределя обединението.

ЕС бе създаден, за да държи малките държави в зависимост и да се изпълнява волята на големите държави, тоест за по-лесно контролиране на народите. Народите още не са готови да се обединяват, съзнанието им не е подготвено за това. Те все още плащат данък на международни и междурелигиозни противоречия и в този смисъл Единна Европа е невъзможна.

Очаква се незабавно Преструктуриране на Европейският съюз и неговото разпадане под формата на няколко федерации. В които да се започне да се поставя наистина началото на реалното обединение, но по малки групи, а не така, изведнаж – всички в купа, в който се оказва че е невъзможно да има единен контрол.“

Как трябва да се отнася духовният човек към всичко това. Има две възможности. Да се опита да се изолира и да каже аз съм над тези неща и да гледа само собственото си духовно развитие или да опита да работи с тези проблеми макар и да има опасност да си изцапа ръцете. Може ли духовният човек, да се занимава с политика? Според мен Махатма Ганди е най-върховният пример тук, но ние имаме и много по близък до нас, това е примерът на Любомир Лулчев, един от най-близките сподвижници на учителя. Така че,

както казахме, по същество пред духовният човек има две възможности, два кардинално противоположни пътя, по които да възприема реалността и особено нейните политически измерения. Това са две възможности за избор не само за светоглед, но и за действие. Първият е да се дистанцира, да се опитва да избяга, да се ограда от злото в света. Да каже мен това не ме засяга. Вторият е да действа, да се бори, да се впусне в света. И за всеки от нас това е личен избор, но последствията от него засягат всички ни.

**Искам да продължа с няколко
важни цитата от Учителя той казва:**

Що е един народ? Един народ е една велика душа, един велик дух, в един народ има едно велико сърце, един велик ум, всички свързани заедно. Всички хора, които образуват този народ, са малки клетки. **Ако не са свързани с тази Първична причина, да живеят, какво бъдеще може да има един народ?**

*Петър Дънов, Българите изд. Астрала, София 2009,
стр 12*

Бъдещето на един народ зависи от дейността на духовните хора в него. Величието на един народ се дължи на неговите морални сили, на неговите високодуховни просветени хора. Величието на един народ се дължи на неговите вътрешни идеали, които се прилагат в обществения и политическия живот. Добрите, разумните хора в една държава представля-

ват ядката на нейният вътрешен живот. Те са спасители на своя народ, така и на цялото човечество.

*Петър Дънов, Българите изд. Астрала, София 2009,
стр 13*

Социалистите казват: „Напред, другари“. Аз казвам напред, братя, напред, българи! Ще дадем главното сражение по всички правила! Ще открием огън, артилерия по всички правила. Напред! Да живее Братството! Амин! Единственото нещо, което от сега нататък ще живее, това е Братството. То ще владее над всичко, който не може да живее като брат и сестра, той не може да бъде гражданин на Новото царство на Земята.

Огнената пещ, 17 април 1921 г. Неделни беседи. София.

*От сборникът „Учителя Бейнса Дуно(Петър Дънов) за Българите и България, 2016“ съст. Калин Кирилов.
стр.96*

ПЪРВА ЧАСТ

ИСТОРИЧЕСКИ КОРЕНИ НА ФЕДЕРАТИВНАТА ИДЕЯ В БЪЛГАРИЯ

Балканската федерация – заблуда или идеал

Историята е пропита от движението на идеи и идеологии. Нашата реалност е създадена от хора с идеи. Цялата човешка цивилизация всъщност е история на идеите и това, което е направено за тяхното осъществяване. Идеите се раждат, съществуват и загиват също като хората следвайки някакви закономерности. Това, което историята определено ни показва е, че моща на идеите може да бъде безгранична. Те пораждат и събарят империи, създават общества и нации. Точно те водят човечеството в бъдещето, помагат на човека да не бъде съвсем сляп прекосявайки тъмния тунел на историята. Идеите винаги са били Фар, който осветява стремителния ход на човешката цивилизация.

Има идеи, които си струва да изчистим от праха на миналото и да им дадем нов живот. Такава е идеята за Балканска федерация. Тази идея възниква през Възраждането. В началото на XVIII век за балканските народи настъпва нова епоха. Атмосферата на християнско единство завладява целият балкански полуостров.

По това време в ума на един грък обладан от просвещенските идеи на Европа, възниква проект, който по своя радикализъм може да съперничи на идеите на Русо и Дидро. Името на този човек е Ригас Велистинлис, той е идеен предтеча на легендарната Филики Етерия. Неговият проект за Гръцка република, приличащ много в определени моменти на гръцкият проект на Екатерина Велика, представлява комбинация от гръцките блянове за възраждане на древната православна империя Византия и прогресивните идеи на Просвещението. За някой това е началото на Мегали идеата в Гърция, за други от тук води началото си идеята за Федерация на Балканските народи. Присъдата на историята все още не е произнесена окончателно, но така или иначе от тук тръгва една мисловна традиция, която води до разглеждане на модерните Балкани като едно геополитическо цяло. ***Без обаче това да накърнява етническото разнообразие и идентичности в региона и правото на равенство между тях. Това се съотнася към класическият федеративен принцип и девиз „единни в разнообразието“.*** Тази мисловна традиция е изразена в проектите за Балканска федерация.

В България тя се среща в голяма част от представителите на революционното ни движение, отразена е в програмите на БРЦК. Г.С.Раковски още преди Любен Каравелов да заговори ясно за Балканска Федерация, говори за Балкански съюз, като двете понятия не трябва да се уеднаквяват, но определено лежат на една плоскост и са в една мисловна канава, защото балканският боен съюз срещу Османската империя е предходният етап, според възгледите на възрожденците, към Балканска федерация. Възрожденците говорят по различен начин

за своите общобалкански визии. Най-ясен е Каравелов, той е класик в тази област, но и Левски говори по свой начин за Балканската република, едно понятие, което все още не е достатъчно изяснено от науката. Ботев пък внася социалистическо съдържание в идеята, като същевременно е привърженик на по-тясното югославянско федериране.

След освобождението балканската идея за федериране в България се поема от радикалните леви течения и партии в България. Като посредник между възрожденският и следосвобожденският федерализъм е самият Захари Стоянов, който сам се определя за духовен наследник на каравеловите идеи. Той дори е в кореспонденция с Леонидис Вулгарис една бележита фигура в гръцкото и общобалканско революционно движение, който е също голям сторонник на идеята за федерация и като такъв е представител на гръцката организация Източна федерация. За всичко това доста сведения ни дава акад. Николай Тодоров основоположникът на българската балканистика в една своя статия. Както казахме по-нататък идеята се поема от радикалните леви течения в България, сред които като най-ярки и последователни привърженици изпъкват социал-демократите или тесните социалисти и техният лидер Димитър Благоев, който е основател на първата социалдемократическа група не само на Балканите, но и в Русия. Благоев има много статии по въпроса, по-голяма част от тях са свързани с Македония, което е естествено понеже самият той е от там. Друга личност обвързана със федеративните идеи на тесните социалисти е Христо Кабакчиев, също виден деец на социалдемократията в България. Той написва един обемист труд по темата озаглавен

„Към Балканска федерация“. Освен тесните социалисти за Федерация на Балканите се изказват и широките социалисти, общоделците начело с лидера им Янко Сакъзов, който има няколко статии по въпроса. Радикал-демократите на Тодор Влайков и Найчо Цанов са другата политическа сила, която залага в своята платформа на Балканска федерация, без да обвързва федерацията с република, както правят социалистите например. Силни привърженици на балканското единство и по-конкретно в тесен смисъл на югославска федерация са земеделците, като най-ярката личност сред тях изказваща се за федерация е естествено техният лидер Александър Стамболийски, той е убит именно заради своите федеративни идеи, които в очите на войнстващите националисти го превръщат в предател.. Но освен тези организирани политически сили, които залагат федеративната идея в политическите платформи и програми на партиите си, много отделни личности в България се изказват по един или друг повод за федерация. Сред тях може да изброим Никола Генадиев, Пейо Яворов, Иван Вазов. Учителя Петър Дънов и неговите последователи също са говорили за федерация на Балканите. По-подробно за това може да прочетете във втората част на тази брошура.

Като цяло федеративната идея е обвързана с националният въпрос на България, тя цели неговото мирно решение, без да засяга чужди национални интереси, което внася определена утопичност в тези идеи. Поради факта, че е толкова тясно свързана с Националният, т.е. най-вече с Македонският въпрос, федеративната идея заляга доста тясно в програмите и идеологията на ВМОРО. Поради това привърженици на федеративната

идея като истински наследници на възрожденските ни апостоли са голяма част от видните революционни водачи на македонското движение като се започне от Гоце Делчев, Димо Хаджидимов, който е едновременно с това и виден деател на социалдемократическото движение в България и близък приятел на Димитър Благоев и Яне Сандански. Неговото влияние е решаващо за идеиното оформяне на Яне Сандански и следователно за последвалото развитие на революционното движение в Македония, както и за съжаление за разцеплението в това движение. Като въплащение на федеративните идеи в Македония след Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г възниква Народната Федеративна партия в Македония начело с Яне Сандански и Димитър Влахов, като дори Влахов е избран за народен представител в Османският парламент. Скоро започва и издаването на сп. Балканска федерация във Виена.

За жалост тук трябва да отбележим, че Федеративната идея заедно със социалистическата идея стават идеина основа на разцеплението на революционната организация. В доктринерското развитие, което получава комунистическото движение в България и в сблъсъкът между идеологиите на национализмът и комунизмът се корени и неприятният имидж, който придобива идеята за Балканска федерация в по-ново време. Поради факта, че се наблюдава идеен сблъсък между новите социалистически идеи и национализмът, социалистическото движение на Балканите взема на въоръжение при себе си идеята за Балканска федерация, а националистическите сили на Балканите изоставяйки техните просветенски и възрожденски корени все повече се дистанцират от тази идея, обявявайки я накрая за вредна. Точно

сблъсъкът между социалистическата и националистическа идеологии, заложник, на които става идеята за балканска федерация, става главната причина за нейното упорочаване и придобиването на лоша слава, която тя носи в някой среди днес. За българските особености най-пагубно за възприемането на федеративната идея влияят обстоятелствата около Македонският въпрос и в последствие действително недалновидната национална политика на БКП, която жертва националните интереси на България в Пиринска Македония в името на конюнктурните си интереси и комунистическите си идеини постановки. Стига се до обявяването на една част от българското население в Пиринска Македония за македонско, като целта е била да се работи в посока на интегриране на България с Югославия и Пиринските земи да станат част от голямата македонска република в Югославската федерация. Това води до противопоставянето на така нареченият „заветен идеал“ или както още е известен идеалът за „Целокупна България“ или „Всите българи заедно“ в една Държава и по-широкият идеал за Балканска федерация. Това противопоставяне от духовна и идеина гледна точка е абсурдно, но се получава на практика.

Врѣх в развитието на федеративното движение в България настѣпва непосредствено след края на Втората Световна война, 1944–1947 година. Вече на власт, българските комунисти начело с Георги Димитров започват преговори с югославските си колеги за образуване на една по голяма Югославия, които за добро или зло се провалят тогава. Въпреки всичко трябва да се спомене, че именно Югославия, тази до скоро съществувала държава е умаленият модел на една Балканска

федерация. Провалът на процесът на федериране между България и Югославия е решаващ акт от дългогодишното развитие на федеративните идеи на Балканите. За дълго, а някои смятат и за винаги федеративната идея заглъхва в общественото пространство и както мнозина смятат днес е мъртва. Това е прибързано заключение!

Сега нека да разгледаме федеративната идея от друга гледна точка. В историческото развитие на тази идея се открояват няколко момента. Първо забелязват се няколко различни вариации на федерацията. Най-ясен пример тук е Югославия, зад тази федеративна идея дори има и собствена идеология югославизмът, който е изповядван от такива видни фигури като Йозеф Щросмайер, Никола Пашич, Лудвиг Гай, Светозар Маркович и много други в Сърбия, Словения, Хърватско и България. Тази идея, която има тясно етнически, локален смисъл намери своята реализация след Първата световна война. Тя беше извикана на живот, от необходимостта да се запълни политическият вакуум след разпадането на Австро-Унгария, по волята на победителите от Първата световна и най-вече на Франция. По същата логика се роди и Чехословакия. Югославия преживя своят триумф със военният подвиг на Титовата партизанска армия. Геният на Йосип Броз Тито, един от най-великите държавници на Балканите, успя да опази държавата от разпад въпреки дълбоките обществени тумори, които съществуваха в нея. Трагедията на Югославия настъпи след смъртта на Тито, и възраждането на старият балкански бич етническият национализъм. Така или иначе Югославия въпреки краха, който преживя показва едно: обединени, балканските народи могат да се противо-

поставят на велики противници както Тито стори това със Хитлер и Сталин.

Другият тип федерация, който ще разгледаме е Дунавска федерация, тя се явява геополитически заместник на Австро-Унгария, идеите за Дунавска федерация виреят не само на Балканите но и в Унгария, Италия и в други части на Европа, най-изявени представители на това идеино течение са Лайош Кошут от Унгария и Джузепе Мацини от Италия. Привърженик на тази идея е и Гарибалди както и много други. Дунавската федерация е едно формиране, което трябва да има своята тежест в Централна Европа и което трябва да се яви контражежест на Германската *Mittaleuropa* както и на евразийският проект на Изток.

На другият полюс са гръцко-османските идеи за Източна федерация, тази федерация носи определен цивилизационен и също геополитически характер, тя трябва да защитава интересите и се явява политически представител на Източните народи, и трябва да бъде противотежест на Запада.

Последната идея е определено най-българска по своя характер и може да се каже, че генезиса и е в България, това е идеята за Балканска федерация. Освен това към осъществяването на идеята постепенно изкрystalлизират няколко етапа, които говорят за желанието за постъпателно, а не внезапно федериране. Първоначалният етап е дипломатическото съюзяване по формата на балкански пакт, това е, което се случва в резултат на дейността на Михаил Обренович, а по-късно при оформянето на Балканският пакт. Цел на тази договореност обикновено е създаването на Балкански военен съюз, това към което се е стремил Г.С. Раковски и много дру-

ги от възрожденските ни революционери. Междинен етап е също митническият съюз, опит за какъвто се прави между България и Сърбия през 1903 г. Накрая идва федерацията, но тук също има степени, защото някои личности са привърженици на конфедерацията, а други на федерация, някои пък смятат, че към федерация ще се стигне минавайки през конфедеративен етап, както това се е случило със САЩ. В българските условия мнозина дейци поставят създаването на федерация в зависимост от даването на автономия на Македония. И така се стига до формулата Автономия-Конфедерация-Федерация.

Освен това Съществуват определени въпроси засягащи идеята за Балканска федерация, които не са отбелязвани от по-ранните привърженици на идеята. Тази идея е изградена от два елемента, които сами по себе си носят проблематичен характер това са Балканите, т.е. първата част от понятието и федерализмът. И двата елемента сами по себе си са обект на задълбочени научни изследвания и многотомни трудове. Ние не можем да се спрем на широко по тези проблеми.

От геополитическа гледна точка, внушението за голямо балканско пространство, което стои зад идеята за Балканска федерация, разкрива една по-различна визия за Балканите. Това е един проект за превръщането на Балканският геополитически възел в Балканско евразийско голямо пространство. Могат ли Балканите да се превърнат отново в империя? Една подобна визия граничи с утопия, но не започват ли от утопии всички велики движения в историята. Идеята за Балканска федерация по своята дълбока същност е геополитически и историософски проект, чийто реалистичен характер

понякога придобива утопични измерения. Геополитическото определение на идеята за балканска федерация е проект за превръщането на балканския геополитически възел във голямо пространство Grossraum.

Ще оставим нашият преглед тук с отворен финал. Това е само един опит да се повдигне завесата над културно-историческата реалност в която обитаваме. България е част от една по-голяма, една по-грандиозна реалност скрита зад мъглявия образ на пространството наречено Балкански полуостров. Именно като част от това пространство, а не сама по себе си днес България може да претендира за световно-историческа роля, именно чрез това пространство малка България може да придобие отново значение за света, защото Балканите, отново могат да имат своята роля в историята на света. И всичко това би било прекрасно ако именно тази постановка на българското историческо битие не съдържа един фундаментален проблем. Оказва се, че Балканите са неуловими като призрак. Балканите нямат история, история може да има само нещо със собствено битие, нещо притежаващо настояще. А такова Балканите нямат, Балканите са имагинерен свят. Винаги са били част от нещо друго, винаги могат да се разпознаят техните съставни части, но като цяло те не съществуват за себе си. В очите на другите те са цяло, но в собствените си очи, не са. Тяхното битие се определя чрез отрицания. Балканите все още нямат свое положително битие. Балканите не са географско понятие като понятието Балкански полуостров. Те не са и историческа категория като категориите Византия, Османска империя. Тогава какво са Балканите? Каква е тяхната метафизика и онтология, какъв е смисълът и целта на тяхното битие? На

тези въпроси трябва тепърва да се търси отговор. Отговорите може да са многобройни, важно е да зададем въпросите. Нашите земи са огнище на цивилизован живот от най-дълбока древност и въпреки това раждането на Балканите се е състояло сравнително скоро.

От загадките на нашата земя, ще преминем към загадката на един човек и неговата най-неразбираема идея, една личност, белязала своето време с титаничността на делата и идеите си.

Една Енигма – Балканската република на Левски

Всеки българин познава Васил Левски и може би за мнозина от нас той се е превърнал в част от персоналната ни митология. Защото Васил Левски известен с евангелското име Апостола е неразривна част от пантеона на българското национално съзнание. Може би мнозина биха си помислили, че да се започва изследване върху делото на Левски е безплодна куртоазия или поредната апология. Защото на него в България с право са посветени повече творчески усилия във всички области на културата от колкото на всеки друг. Не правят изключение и историческите изследвания за Апостола, като се започне от първите му биографи Захари Стоянов и Стоян Заимов и се премине през по-голяма част от корифейте на българската историческа наука. И все пак още се явяват непознати или недостатъчно проучени страни от личността и делото на най-великия българин. Затова всяко ново изследване спомага за преоткриване на неговото безсмъртие. А Левски трябва да бъде преоткриван непрекъснато. За да бъде неговият образ винаги

пред очите ни недокоснат от пепелта на времето.

1861 г е границата, която разделя обикновения човек Васил Иванов Кунчев от мита Левски, Апостола на свободата. Важно е да започнем с извода който прави Ив. Унждиев в своя труд посветен на Апостола, че постъпването на Левски в *„Първата легия се явява естествен и закономерен акт, преди всичко на неговото развитие, на неговото дълбоко убеждение в необходимостта на въоръжената борба като единствено средство за избавление на поробеня народ“* Този извод идва да ни покаже, че целия живот и идеен свят на Апостола е подчинен на една вътрешна логика, неговите действия и идеи не се влияят от случайни събития и непредвидени обстоятелства. В този смисъл искаме да подчертаем, че макар и да е човек на своето време Левски носи във себе си, може би повече от колкото всеки друг тогава, вечното, непреходното. Големите идеи, великите дела, безсмъртните личности не се влияят от епохи, модни увлечения и географски разстояния. Така в малка България се ражда един грамаден дух, които е надраснал в себе си локалното, битовото, провинциалното.

Защо е така важно да определим отношението на Левски към федеративната идея? Никой преди Левски не бе успял да налучка верния път към сърцето на народа и да спечели обичта му. И затова никой друг освен Левски няма право да говори от името на народа, особено, когато става въпрос за българско щастие и български национални права. Неговите думи са се превърнали в политическото евангелие на българския народ, написано с кръвта на най-добрия му син.

Космополитизмът на Левски е съвсем естествен. Принципно Апостолът не е бил противник на братство-

то между народите. Обаче е проблемът за отношението на Левски към идеята за балканска федерация е сложен въпрос и изисква по-задълбочен и сериозен анализ. В това отношение много помагат разработките на проф. Гандев и проф. Николай Генчев.

Факт е че никъде в архива на В. Левски не е засвидетелствано заявление на Апостола в подкрепа на идеята за Балканска Федерация. Това е и извода на Ив. Орманджиев друг изследовател на темата. Макар да е член на БРЦК и нейн съосновател, чиято официална доктрина е застъпваната от Каравелов идея за Балканска федерация и като такъв Левски би трябвало поне дежурно да поддържа идеите заложи в официалния устав на организацията. От това странно разминаване в позициите на двамата лидери на българското революционно движение вътре и вън от страната трябва да се започне изясняването на отношението на Левски към идеята за Балканска федерация. Първо като форма на държавно устройство и второ като проект за нов балкански регионален ред. Ще започнем със забележката, че за Каравелов намиращ се вън от пределите на България, откъснат от реалните условия при които е поставено обществото в подвластната на османските султани българска земя и гледащ широкомащабно с очите повече на теоретика-геополитик отколкото на човек реално познаващ механизмите, по които се случват историческите събития, идва някак естествено склонността да се занимава повече с външнополитическите условия и предизвикателства, пред които е поставен българския народ. Обратно Левски е най-големият стратег на българското революционно движение благодарение на практическия опит, който е придобил в горнилото на конспиративната комитетска дейност, сблъсквайки

се всекидневно с реалностите на османската система и патриархално българско общество и следващ целите на своето „Предначертание“ за освобождението на България. Като главна цел на този етап е нормално да обръща своя поглед към вътрешното устройство на страната и към създаване на предпоставки за подобряване на условията вътре в обществото. Тук според нас се явява проблема за отношенията между Левски и Л. Каравелов, става дума за фактическото разминаване между техните революционни концепции. Ако приемем че Левски е бил противник на федеративната идея и за това не я е обсъждал и не я е включвал във своите идеи и планове, но не е искал открито да се противопоставя на тази идея, за да не предизвика конфликт със Каравелов и центъра в Букорещ, в чието създаване и приемане на програмата е участвал и той самия т.е. искал е да предотврати разкол в редиците на организацията. Такова обяснение звучи най-малкото логично. Това не изяснява все пак ни най-малко понятието въведено от Левски: „Балканска република“. Изразът „*балканска република*“ според З. Стоянов е употребяван доста често и от Ангел Кънчев. Аз обаче не попаднах на данни в подкрепа на това интересно твърдение, които биха могли да хвърлят повече светлина върху израза Балканска република. Този израз ако го приемем условно като термин, има нужда от изяснение. Както твърди и проф. Гандев: „Понятието балканска република, разбира се, не е достатъчно изяснено, но то стои в аналогия с южнославянския федеративен план на Каравелов, намекнат в окончателната форма на Програмата на БРЦК от 1872 г“

Освен проф. Хр. Гандев, за федеративните убеждения на Левски говори и М. Лалков. Н. Генчев, в своята студия

„В.Левски-идеолог и стратег“ Също вижда в идеята на Левски за Балканска република една федеративна държава, затова той причислява Левски към федеративните разбирания на Каравелов и Раковски, като смята че Левски „обогатява и надмогва разбиранията на своите предходници“. И Ив. Унджиев не е далеч от подобно разбиране на понятието Балканска република той смята че с идеите за демократическа и балканска република *„Апостола загатва за една по-далечна цел: идеята за балканска федерация, на която въпреки горчивия си опит остава убеден привърженик“*

Всъщност това е най-интересния и проблематичен момент от възгледите на Левски за бъдещото държавно устройство в България или на Балканския полуостров. Какво значи Балканска република, към какъв териториален обхват и етническа общност е фокусирана тази република, каква форма на държавно устройство предполага, с по-голяма централизация или на принципа на конфедерациите. Ако с него е визирана само бъдещата държавна уредба на България, защо е използвано наименованието на целия географски район, обратно ако се има предвид федерация на Балканите, както някои автори сочат защо не се използва популярното тогава и лесно разчитаемо наименование Балканска федерация. Безспорно тук се натъкваме на интересен проблем който се нуждае от анализ и изследване.

На първо място трябва да изясним на каква база Апостолът изгражда своите политически преценки т.е. какъв е политическият опит на Левски сравнен с този на другите дейци на революцията, какви са идейните влияния които е търпял, и по какъв път е формирал идеите си.

До 18 год възраст Васил се развива в семейна среда макар и след заболяването на баща му тя да не е съвсем спокойна, майка му Гина Василева-жена със силен характер полага всички усилия да изгледа и възпита децата си. Може би първите силни влияния Васил да е изпитал от майка си. От 1855 г. е послушник при вуйчо си Хаджи Василий, таксидиот на Хилендарския манастир в Карлово и Стара Загора, учи две години в класно училище в Стара Загора и изкарва едногодишен курс за подготовка на свещеници. На 7 декември 1858 г. приема монашеството и името Игнатий в Сопотския манастир „Св. Спас“ под мантията на йеромонах Кирил, а през следващата 1859 г. Пловдивският митрополит Паисий го ръкополага за йеродякон.

По-късно както е известно Левски зарязва монашеското расо и се отдава на хъшовски живот, участва в Първата българска легия, а след нейния провал, се завръща в България, където опитва от горчилката на турските затвори. Пробва се и като учител, като и там проявява своите изпреварващи времето му разбирания. Минавайки отново зад граница той влиза в редиците на Втората българска легия, организирана от дейците на Добродетелната дружина. След разтурването на Втората легия Левски преболедува тежко, именно тогава намирайки се между живота и смъртта в него узрява идеята за новия път, по който трябва да поеме българското освободително движение. От този период датира и известното писмо на Левски до П. Хитов неговия войвода, пред който той споделя своето прозрение. През пролетта на 1868 отива във Букурещ, където се намира под влиянието на Ив.Касабов, епизод на който Хр. Гандев отдава голямо значение за формирането на революцион-

ната идеология на Апостола. С помощта на „Българското общество“ във Влашко той предприема първата си обиколка из България на 11 дек. 1868 г.

Левски няма дипломатическия и политически опит на Раковски. Нито теоретическата подготовка на Каравелов или политическото въображение на Ботев. За сметка на това той притежава много по-ценен опит, който го разграничава от останалите трима колоси на Българската революция. Левски има опита от конкретния досег с народа, познава реалните условия при които битува народа т.е. познава вътрешното положение, което определя външната активност на целокупната народна маса. Познава народопсихологията на българина следователно се превръща в истински революционен народен водач. Т.е. единствения човек, който може да подбуди народа към някакво реално политическо действие. Левски съзнава, че единствено всенародният акт има реална политическа тежест. Раковски може да прибегва към всякакви политически комбинации със съседните балкански правителства. Каравелов може да изпише хиляди публицистични страници, но те няма да подтикнат народа към революция. И дори Ботев със своята гениална поезия, вдъхновяващи проекти за социално преустройство и с безсмъртния си подвиг на връх Вола макар да успя да остави неизлечима диря в народната памет, не успя да активизира народната воля. Единствен Левски създаде условия за пробуждането и изявата на народа. Следователно можем да твърдим, че политическият опит от който Левски черпи своите политически идеи е най-здравата база, на която може да стои възрожденската политическа мисъл в България. Идеология, която се базира на народния суверенитет, а

не на някакви ефимерни доктрини почерпани от климата на политическите спекулации на Балканите.

Христоматиен факт е че Левски е държал изключително много на самостоятелната революционна подготовка, на необвързаността на Българската революция с външни фактори, като по този начин е целял да осигури вътрешна свобода за революционното ни движение. Но както заключава проф. Гандев *„Левски наистина е държал извънредно много за самостоятелната революционна подготовка и действие на българския народ, но това далеч не значело, че той е избягвал съвместните действия със съседните народи, че е работил само с оглед на тясно национални интереси. Не. Само че той приемал военното и политическото сътрудничество на сърби, черногорци или руси при условие то да не накърни българската революционна свобода на действие.“* Т.е. Левски също е бил принципен поддръжник на идеята за Балкански съюз, само че, при условия, които няма да накърняват народните права на българите и осигуряват в пълна степен народния суверенитет. Ръката си подаваме всекиму, -пише Левски-който желае да пролива кръв с нас заедно за живот и свобода човешка. Това е що се отнася до стратегията на борбата, а що се отнася до целта ѝ, Левски определя следното: *Целта ни в българско е братство със секигу без да гледаме на вяра и народност ...“* Тук Апостола говори ясно за българско, обаче в проектоустава на ВРО като цел се определя образуването на „Балканска република“. В много от писмата си Левски разкрива своето виждане за отношенията между народите, той го определя с една дума братство, която изразява много ясно и определено неговата позиция и широкоскроеното му

космополитно виждане по този въпрос. Що се отнася до конкретните цели на борбата, ето какви са те: „Подбуда. Тиранството, безчовещината и самата държавна система на турското правителство на Балканския полуостров. Цел. С една обща революция да се направи коренно преобразуване на сегашната държавна деспотско-тиранска система и да се замени с демократска република (народно управление). На същото това място, което нашите прадеди със силата на оръжието и със своята кръв [са] откупили, в което днес безчовечно беснеят турските кеседжии и еничери и в което владее правото на силата, да се издигне храм на истината и правата свобода. И турският чорбаджилък да даде мястото на съгласието, братството и съвършеното равенство между всички народности. Българи, турци, евреи и пр. ще бъдат равноправни във всяко отношение: било във вяра, било в народност, било в гражданско отношение, било в каквото и да е било. Всички ще спадат под един общ закон, който по вишегласие на всички народности ще са избере.“ Видно е целта на Левски е чрез една обща революция да се замени османската система с демократическа република и то не само в българските земи, а из целия Балкански полуостров.

В една своя дописка до в. Свобода Левски пише: „Ще имаме едно знаме, на което ще пише: „Свята и чиста република“. Същото желаем и на братята сърби, черногорци, румънци и пр. да не остават след нас [и] в едно и също време да дадат гласа си.“ Как да се тълкува това пожелание на Апостола, дали тук Левски има предвид Балканска федерация както автори като Орманджиев, Лалков и Генчев тълкуват или може това да е просто необвързващо пожелание, знак на симпатии и добра

воля към съседите? Продължението на писмото към Каравелов Левски хвърля повече светлина върху тълкуванието на неговите думи: „Време е с един труд да спечелим онова, което са търсили и търсят братята французи, т.е. млада Франция, млада Русия и пр. Колко скъпо и с какви загуби? Брат брата, син баща, бащата сина си да убива? Сега е време да преварим това зло. [Защо да водим] втора борба?“⁶¹ Тези думи имат много по дълбоко значение, тук се доближаваме до смисъла, който им дава проф. Хр. Гандев. Левски смята, че трябва да се предотвратят взаимните борби и междуособици между балканските народи защо „Брат брата, син баща, бащата сина си да убива?“ след като можем „да преварим това зло. [Защо да водим] втора борба?“ пита Левски. Какво цели Апостола с това си изявление? Той търси това „което са търсили и търсят братята французи, т.е. млада Франция, млада Русия и пр.“ Млада Франция, Млада Русия са организации повлиани от идеите на Мацини. Те са се стремили към формирането на един съюз между народите, т.е. стремили са се към федерация.

„С божа воля ще съсипем гнилата и страхлива държава, та да съзидаме друга многотрайна по новото зидане. Да съсипем, казвам, гнилата и беззаконна държава, но не хората, не жените и децата им. [Стига] само да се покорят на горните свети закони, [те ще са на] равно с българина.“

Ето с тези свои мисли Левски се издига не само на върха на българската революционна идеология, но и заема първо място сред възрожденската хуманистична мисъл. Левски се бори срещу държавата и нейните несправедливи закони, бори се срещу грешната система с

ревността на раннохристиянски апостол. Целта му е да съсипе „гнилата и страхлива държава, та да съзидаме друга многотрайна по новото зидане“. Левски чисто сърдечно пита Каравелов „Бай редакторе, чрез вестника Ви или както намерите за по-добре, да питаме братята сърби: ще ли ни подадат ръка против общия ни враг в едно време, или не? Нека ни кажат искрено, та да знаем какво да работим и ние, и те, щото да не проливаме много кръв“. Тук Левски отново, но в по-друг аспект, засяга проблема за балканската солидарност, българите вече са се парили от сръбската нейскреност, запознати са също така със шувинистичната политика на сръбското княжество и на другите балкански християнски държави. Левски вече е възприел самостоятелната линия на развитие на българското революционно движение и все пак надеждата за един взаимоигоден, справедлив балкански съюз остава, „Ако Сръбското правителство не е вече таквоз, каквото е било досега срещу нази, тогава ще им опростим всичките погрешки и сме вече братя. Това да излезе така, т.е. да ни подадат братска ръка, пак трябва да бъдем предварително що-годе подготвени отвътре в Българско. Защото на истинното не трябва да вярваме, чак докато се не турим в действие на бойното поле.“ Този цитат най-добре показва принципната позиция по-въпросите на проектирания сред емигрантските среди балкански и най-вече сръбско-български съюз. Левски е готов да опрости сръбското лицемерие и коварство от миналото, ако техните водачи днес са искрени и все пак той настоява първо да се даде приоритет на вътрешното развитие, а след това да се влиза в комбинации със външни сили. От този цитат също така става ясно, че тук се говори за боен съюз, а не за федерация между двата народа. Що се отнася за от-

ношението на Левски към западните сили и тяхната напреднала цивилизация това отношение се изгражда само върху една основа, действията на Западноевропейските държави спрямо съдбата на българския народ. „Всекидневните ни убийства, потурчванията на грабнатите ни невръстни деца, обезчестяването на девойките и жените ни от турците са били всекидневно оплаквани с кървави сълзи пред европейските консули. На нашия прегракнал глас – никакъв отзив, отникъде помощ, напротив, стават учители против нас. Тогава где остава тяхното образование и човещина?“ Тази дописка на Левски е особено важна и поради факта, че един от малкото документи, които носят информация за отношенията между Левски и Каравелов.

Левски, често подчертава своето отношение към турския народ, отношение, което не е свойствено за неговото време, още повече, че Османската държава се явява подтисник и настроенията на враждебност са естествени, но това още веднъж показва неговото великодушие и благородство. В писмото си до Ганчо Милев от 10.май 1871 той пише: „В нашата България не ще бъде така, както е сега в Турско. В нея всички народи ще живеят под едни чисти и свети закони... и за турчина, и за евреина и пр., каквито и да са, за всички еднакво ще е... Така ще е в наша България. Ние не гоним турския народ, ни[то] вярата му, а – царя и неговите закони, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и сами[те] тур[ци].“

За съжаление трябва да признаем, че в този труд не ни е по силите да разрешим изцяло проблема с отношението на Левски към федеративната идея. Това до голяма степен е свързано с изясняване на понятието „Балканска репу-

блика“, ние нямаме все още аргументирано разбиране по въпроса за същността на това понятие. Искаме да се предпазим от всякакви не почиващи на задълбочено проучване допускания по въпроса, защото смятаме, че такива са нужни за изясняването на това понятие. Същевременно не можем напълно да се съгласим с изводите на други автори по този въпрос, затова ще смятаме все още този проблем за отворен. Ще се задоволим единствено с констатацията, че Левски безспорно е имал специално отношение към каравеловата идея за Балканска федерация, за да я избягва така старателно в писмата си, макар че тя е била много популярна сред българската възрожденска интелигенция и особено в емигрантските кръгове. Според нас действително между идеите на Каравелов и на Левски е съществувала дистанция, която все повече се е увеличавала и то не само като практическа политическа линия, но и в чисто идеен план. Бихме могли да предположим, че Левски съвсем съзнателно е опитвал да се дистанцира от каравеловата линия. Нищо чудно и да не е приемал безрезервно идеи за федеративна държава от типа познат ни при Каравелов. Но все пак както смятат и най-дълбоките изследователи на Левски, Апостола не се е отказал от братския съюз, не се е отказвал да подаде ръката си на чужди нации и да приеме от въвн нечия честна десница за помощ, ако това разбира се е съобразено с вътрешното развитие на нашето движение. Смятаме, че идеите на Апостола по своята същност са обвързани с визията за общобалканско отечество, и задружен, братски живот на народите в името на свободата и напредъка, но сигурно така неясно за нас очерталата се в мислите на дякона държава ще е имала по-различен характер от обрисуваните от Каравелов федерации. Каравелов в своята публицистика се съобразява с определена ко-

нюнктура, а идеите на Левски се зараждат в съвсем други условия. В разбиранията на балканските дейци от XIX век федерация е значело съюз на народности и държави при широка автономия на изграждащите съюза членове, тук всъщност е очертана държавната структура на една класическа конфедерация, в противовес на разбирането за федерация, в която членовете на съюза разполагат с ограничен суверенитет, в полза на цялото. Историята е доказала че конфедеративната форма на държавно устройство е неефективна, при такава структура държавата се превръща в едно хлабаво обединение, което всеки момент може да рухне. Докато федеративната държава е една найстина пълноценна държавна формация. Имал ли е Левски различно разбиране за държавата от конфедеративните идеи на своите съвременници, трудно е да установим на този етап, обаче с по-голяма увереност може да кажем че той едва ли е споделял разпространените по негово време идеи за конфедеративна държава с широка децентрализация. Друг извод, който можем да направим е, че южнославянската идея не е много широко застъпена във мирогледа на Левски, той не се поддава на никакви етнически или религиозни тенденции и пристрастия, действа от една общочовешка позиция, от името на правдата и свободата. Затова Левски сякаш е имунизиран от към националистически залитания, също много характерни за епохата. С принципното си, последователно противодействие на турското правителство, олицетворяващо деспотичната система, която трови живота на всички християни и мюсюлмани, а от друга страна, с човешко си отношение към представителите на обикновения турски народ, Левски действително се издига на най-високия връх на българската възрожденска политическа мисъл.

ВТОРА ЧАСТ

ИДЕЯТА ЗА БАЛКАНСКА ФЕДЕРАЦИЯ В СВЕТЛИНАТА НА УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО

Идеята за федерация в България обикновено се свързва с левите течения в българският политически спектър, тя се използва като лозунг и мотивираща цел в публицистичната и пропагандна практика на политическите партии, без същите да си дават много труд да задълбочават и разширяват нейното значение използвайки потенциала, който тя носи в себе си. **Понеже се схваща като чисто политическа идея, тъй като политическата и употреба е загъмнила и избутала на заден план историософската и духовна страна, тя трудно може да се асоциира с неполитически в строгият смисъл на думата общества и движения.** Затова са много любопитни свидетелствата, които говорят, че за федеративната идея, са мислели и говорили не само политически фигури, но и личности от културният и интелектуален елит на страната ни, хора като Иван Вазов и Пейо Яворов. А в тази светлина голям интерес представляват сведенията, които достигат до нас за това, че и личности като Учителя Петър Дънов и пророчицата Ванга са давали пророчества в полза на Идеята за Балканска федерация. Покрай Учителя Дънов чрез който

идеята за федерация прониква в средите на братството и като цяло в духовното пространство на България. **Федеративната идея** заинтересува и други последователи и близки до учителя хора и така може да се определи, че тя става част от идеиното наследство на братството, макар и не много известна на широкият кръг последователи.

Д-р Методи Константинов е един от най-ерудирани-те и приближени на учителя Петър Дънов последователи. Той има дипломатическо образование и често води разговори с Учителя Дънов по политически въпроси, Ето какво си спомня той от един разговор с учителя Дънов, при който му е изразил своите симпатии към политическите качества на Адолф Хитлер:

След дългият разговор, който имах с Учителя, след като му представих в този разговор диспозицията на една книга под заглавие „Светът пред нова ера“ Той стана прав, погледна ме много внушително, повиши тона на гласа си и твърдо заключи: „Хитлер е един глупак, и всички, които биха наливали вода във воденицата на Хитлер ще носят същото име“. Тези думи се запечатаха така дълбоко в моето съзнание, че през целия период на Втората световна война, те бяха критерий във всичките ми обществени начинания. Като резултат от този разговор Учителят ме накара да напиша една книга за Балканското споразумение, а другата книга – „Светът пред нова ера“ да остане за след войната. Действително аз написах една малка книга за Балканското споразумение под заглавието „Нашата външна политика“, издадена през 1939 г. Никога няма да забравя този важен разговор с Учителя, защото Той ми отвори очите да виждам истината без всякакви украшения и заблуждения.

Друг един от последователите на Учителя Петър Дънов, Борис Николов разказва следното:

Идваха понякога журналисти на Изгрева, някои от тях бяха добре разположени към Братството. Веднъж при чешмичката, виждат Учителя с няколко приятели, приближават се до Него и казват: „Г-н Дънов, чували сме хубави работи за Вас, кажете ни нещо за бъдещето.“ Учителят помълчава малко време и казва: „На Балканиите ще стане Конфедерация. Най-напред между България и Югославия, а после ще привлекат и други“. През 1948 г. Георги Димитров и Йосиф Броз Тито поискаха да реализират тази идея на Учителя. Но Съветска Русия и Сталин ги спряха. А Георги Димитров познаваше тази идея от Учителя. Той живееше под един и същи покрив с Учителя десетилетия на ул. „Опълченска“ 66 в София.

Това свидетелство е публикувано в Сборникът „Изгревът“ – Том 2

За подобно пророчество говори и Багина Кларк в книгата си „Новата Земя обител на Радостта“ Според написаното в книгата на с.184, в един разговор в село Марчаево от 1944 г. Учителят казва следното: „Първо трябва да стане Балканска федерация, после Европейска федерация и накрая Световна федерация“

Най-задълбочено и пространно обаче федеративната идея в кръга на дъновите симпатизанти е разработвана от принадлежащият на протестантското движение в България Стоян Ватралски. Той самият е убеден федералист и често се изказва в полза на федеративната идея. В Една от статиите си, „За Федерация на Балканските държави“, на която ще обърнем повече внимание Ватралски казва следното:

„Струва си да се занимаем с този въпрос. Защото по

своята важност, той заслужава да бъде политически идеал на всеки от нас: трябвало би да бъде вписан в програмата на всяка наша партия, да бъде в ума, душата и програмата на всеки държавник в София, Белград, Загреб, Тирана, Атина и Букурещ.

1. Защото Балканската Федерация ще ни даде и осигури голяма държавна мощ, тъй нужна за всеки от балканските народи. Съединението ни ще създаде сила, за да се зачита нашето право, тъй насъщно за пълния живот както на частния човек така и на народа. За сега Силата е гаранция на правото, защото, за жалост, светът още не е достигнал до моралния уровень да зачита правдата и правото, когато са безпомощни и слаби.

2. Защото Федерацията ще създаде условия за небивал икономичен подем. Всички днес балканци са жертва на немотия, дължима на тяхното разединение и несговор. Премахването на плетищата, отварянето на границите за свободен внос-износ ще бъде начало на нова, несънвана ера на индустриален развой и материален успех, както частен, така и обществен.

3. Не по-малко тя ще създаде условия за просветно и социално процъфтяване и напредък. Близкото познание с добрите хора и добрите страни на техния живот, а таквиз има между съседите ни – ще ни изцери от сляп предразсъдък и отровни омрази, та ще ни предразположи към приятелско поражение и надпреваряне във всичко, което е добро, полезно и човечно.

4. А най-важното, Балканската Федерация веднъж **осъществена, ще осъществи желаният от всички балканци мир, който единствен, като ръчителство на всички изброени преимущества и благодати, заслужава всякакви от наша страна трудове и жерт-**

ви. Мирът днес е върховна световна потреба. Мир за Балканите и за света. Светът копнее за мир, но при размирни Балкани и той няма да го има. Ала една реализирана Балканска Федерация ще го осъществи.“

Така са обобщени основните мотиви които говорят в полза на осъществяване на идеята.

С особена важност изпъква първият аргумент за създаване на Балканска федерация. Постигането по този начин на държавна мощ от която се нуждае всяка една от малките балкански държави и която нито една по отделно не би могла да има.

Фундаменталните и най-важни приноси които прави Ватралски са следните, първо той поставя проблемите за същността на федеративната идея, като започва анализа си, акцентирайки на структурата на понятието Балканска федерация, задава въпроса и дава своя отговор на въпроса какво е федерация и кои са Балканските държави. Така той задълбочава познанието върху балканският федерализъм разглеждайки по отделно двете основни понятия влезли в структурата на балканската федеративна идея, понятията Балкани и федерация, нещо на което никой преди него не обръща внимание. В неговото разглеждане на федеративната идея, естествено се появява и историческият ракурс, Ватралски разглежда федеративната идея с нейните исторически измерения тъй като тя е присъствала в програмите и публицистиката на българските възрожденци. Автора знае, че „Идеята за Балканска Федерация не е нова. Още първите наши революционни дейци и известни патриоти, като Каравелов, Ботев и Раковски я настоятелно поддържаха.“ След което Автора стига до извода, че федеративната идея в България „е политически и в

практическият живот без тежест, защото носителите ѝ не са организирани.“ По нататък Ватралски аргументира федеративната идея, разглеждайки ползите ѝ. За да подсили собствените си логически изводи Ватралски привежда идеите на световни светили в политиката и мисленето като Гладстоун, президентът Уилсън и Ралф Емерсон. В съзвучие със мисълта на учителя Дънов, а и на други мащабно мислещи дейци изказвали се за федерация, Ватралски обвързва идеята за балканска федерация със световния мир:

„Проблемата за Балканска Федерация е паралел, почти съвпада с оная на световния мир; та изисква също такова разрешение. Затова Уилсоновите „Четиринадесет точки“, седна малка вербална ревизия, може да послужат за наръчен ръковод в изработване план и Конституция за Федерация на Балканските държави.“

Накрая Ватралски засяга и един важен практически проблем свързан със механизмите за осъществяването и функционирането на идеала. Това е проблемът за езика, тъй като на балканите има голямо разнообразие на езици, макар и да съществува така нареченият балкански езиков съюз, тук за пример Ватралски дава Швейцарската федерация и Обществото на народите. Така неговата личност се установява като най-яркият и открит привърженик на федеративната идея от средите на братството.

С този кратък материал се надявам да съм хвърлил малко светлина по въпросите на федеративната идея в България и да съм показал, че федеративната идея в България не е обект единствено на политически интерес, което я превръща в кух лозунг и механична формула използвана за пропагандни цели. А носи голям духовен

потенциал, видян от Учителя Петър Дънов и от неговите симпатизанти и последователи като д-р Методи Константинов, Борис Николов и Стоян Ватралски. И отразявана от съвременни автори като Багрина Кларк. Това обогатява федеративната идея, дава и нови перспективи, и най-важното показва, че тя е още жива и продължава да присъства в общественото съзнание, като може би чака подходящ благоприятен момент за нова изява.

Приложение:

Федерация на Балканските държави

От Ню-Йорк до София

Една Швейцария на Балканите блян невъзможен ли е?

Автор Стоян Кръстов Ватралски

Духовна обнова, Г. VII, бр. 5–6 (V – VI.1928), с. 2–4.

Преди да разискаме самия предмет и неговите задачи, нека си обясним: Що е държавна федерация и кои именно държави трябва да смятаме балкански.

Държавна федерация значи конституционен и постоянен Съюз от два или повече равноправни, вътрешно автономни народи, съставлящи единна държава. Най-добри примери на държавна Федерация са Швейцария, състояща се от 25 кантони, и Съединените Американски Щати, от 48 държави.

Тя се различава, разбира се, от Еднодържавие и Съюз на народи. Държавната федерация се различава от едно Еднодържавие, като Турция, Сърбия и бивша Русия, дето, макар и да е съставена от различни народности, те не са нито вътрешно автономни, нито са равноправни с владеещата раса. А от един международен Съюз се различава по това, че макар и държавите в него да са автономни и равноправни, -Съюзът им е привременен, а не постоянен, като у държавната федерация.

А кои държави са балкански? Кои от тях именно трябва да влизат в състава на Съединените Балкански Държави? Това ще реши плебисцита; но аз мисля, че такова самоопределение ще изпъкне най-малко седем държави, а именно: България, Македония, Сърбия, Хърватско, Албания, Гърция и Ромъния, които съвокупно имат около 40 милиона население.

Идеята за Балканска Федерация не е нова. Още първите наши революционни дейци и известни патриоти, като Каравелов, Ботев и Раковски я настоятелно поддържаха. И днес тя има у нас и в другите балкански народи, множество почитатели. Но тя е политически и в практическия живот без тежест, защото носителите ѝ не са организирани.

А.

И наистина, струва си да се занимаем с този въпрос. Защото по своята важност, той заслужава да бъде политически идеал на всеки от нас: трябвало би да бъде вписан в програмата на всяка наша партия – ей, да бъде в ума, душата и програмата на всеки държавник в София, Белград, Загреб, Тирана, Атина и Букурещ.

1. Защото Балканската Федерация ще ни даде и осигури голяма държавна мощ, тъй нужна за всеки от балканските народи. Съединението ни ще създаде сила, за да се зачита нашето право, тъй насъщно за пълния живот както на частния човек така и на народа. За сега Силата е гаранция на правото, защото, за жалост, светът още не е достигнал до моралния уровень да зачита правдата и правото, когато са безпомощни и слаби.

2. Защото Федерацията ще създаде условия за небивал икономичен подем. Всички днес балканци са жертва на немотия, дължима на тяхното разединение и несго-

вор. Премахването на плетищата, отварянето на границите за свободен внос-износ ще бъде начало на нова, несънвана ера на индустриален развой и материален успех, както частен, така и обществен.

3. Не по-малко тя ще създаде условия за просветно и социално процъфтяване и напредък. Близкото познание с добрите хора и добрите страни на техния живот, а таквиз има между съседите ни – ще ни изцери от сляп предразсъдък и отровни омрази, та ще ни предразположи към приятелско поражение и надпреваряне във всичко, което е добро, полезно и човечно.

4. А най-важното, Балканската Федерация веднъж осъществена, ще осъществи желанието от всички балканци мир, който единствен, като ръчителство на всички изброени преимущества и благодати, заслужава всякакви от наша страна трудове и жертви. Мирът днес е върховна световна потреба. Мир за Балканите и за света. Светът копнее за мир, но при размирни Балкани и той няма да го има. Ала една реализирана Балканска Федерация ще го осъществи.

– Как? При какви условия?

Ето как. Реализирана върху основите на правдата, при зачитане личното езиково, гражданско, черковно и расово право, Балканската Федерация почти изведнъж ще пресуши главните и постоянни източници на взаимни противоядия и дразги; именно:

а) Стремът към излаз на открито море: Деде-агач, Кавала, Солун. Защото тогаз и Дунав, и Черно море, и Егея и Адриатика ще бъдат еднакво достъпни за всички балканци.

б) Сложният и болезнен въпрос за малцинствата ще изчезне сам по себе си.

в) Страшният Македонски въпрос, който вече половин и повече век кошмари покоя не само на Близкия изток, но и на целия цивилизован свят. Федерацията ще направи от нещастна Македония, сега ябълка на раздори, целебно звено на хармония.

Тъй, във базата на взаимно зачитане свобода и справедливост – Федерацията ще удовлетвори съвестта, ще уталожить възмущението, ще успокои взаимният страх, ще премахне мотива за предизвикателни клевети и ще пресуши жаждата за отмъщение.

* * *

Прочие, добре е да разберем и никога да не забравяме, че въпроса за война и мир е преди всичко психично настроение. Мирът не зависи от приказки за мир. Твърде малко от желание или решение за мир. Но главно от липсата на предизвикателство, наличността на правдивост и удовлетворени понятия за справедливост.

Затова, когато е дума за умиротворение на Балканите – па и на света, трябва да имаме предвид думите на великия Гладстон: „Свободата и правдивостта са неделими. Там, където едната липсва, другата не може да съществува“. Също така неделим от правдата е и мирът. Или с по-други думи, и мирът си има една цена – както каза на глухият свят президента Уилсон – с изплащане, която единствено той се добива. И тая платежна за мир цена е, каза той, безпристрастна правда.

„Безпристрастна правда във всяка една точка на уредбата, безразлично чий интереси може от това да пострадат; и не само безпристрастна справедливост, но и задоволяване на онез народи (и народни маси), съд-

бата на които с таз уредба се засяга.“ Това се изисква и налага от самото естество на нещата, което нито може да се отклони за дълго, нито да се изиграе. Също има на ума и Емерсон, когато увещава: „Плащай, всякога плащай! Понеже най-първо или най-сетне ти ще трябва да изплатиш целия си борч. Лица и събития може да стоят за време между тебе и правдата, ала то е само едно отлагане. Ти ще трябва да плащаш най-после собствения си дълг“

Проблемата за Балканска Федерация е паралел, почти съвпада с оная на световния мир; та изисква също такава разрешение. Затова Уилсоновите „Четиринадесет точки“, седна малка вербална ревизия, може да послужат за наръчен ръковод в изработване план и Конституция за Федерация на Балканските държави.

–Ала как ще се съвещават и разбират, като тези държави не говорят същия език, ще попитате.

Ще проучим методата на Швейцария. Ще вземем пример от Обществото на Народите, в което се представяват повече езици, отколкото ще има в нашия Федерален Парламент.

* * *

Ние сега се отбихме идейно в насока и перспектива на Уилсоновия велик блян. Блянът на всички поети и пророци. Ние се занимаваме за миг с неговия величествен и славен проект. Аз ви говоря за Съединените Държави на Балканите, като предидещи Съединени Държави на Европа, пътят към Съединените Държави на планетата Земя! Ние летим мислено към предсказаната от пророк Исаия епоха, когато:

*„Войната ще престане, ще изчезне,
Кога изчезне вред нечестността:
Когато всички общества, държави,
Народ и власт, повишат своите нрави,
По Словото и Духа на Христа...
Как мил ще е животът на земята
Когато престъпник мени своя нрав;
Признавайки Отца си в небесата,
Ще тачи на съсед и брат правата:
Ще бъде умен, милостив и прав!...
Войната ще престане – ще изчезне,
И ще настъпи траен, вечен мир;
Войната безчовечна ще престане:
Народ народу мил съсед ще стане,
Човек човеку брат – а не вампир!“*

Б.

**Сега нека се попитаме много по-съществения въпрос:
Една Балканска Федерация осъществима ли е?
И, ако да – как?**

Няма голяма нужда да се убеждаваме: че държавна мощ и чувството, което тя доставя, икономичен напредък, пълни хамбари и тлъсти кесии; умствено и нравствено издигане, социално и културно развитие, при атмосферата на гарантиран мир са състояния благодатни и преимущества крайно желателни. Но тук се изправя пред ума твърде сериозния въпрос:

– Федерация на балканските народи, идеал възможен ли е? Държавна Балканска Федерация на дело осъ-

ществима ли е? Или е само блян на идеалисти, от крилото на утопистите?

Ний не трябва да се залъгваме илюзии. Трябва да признаем: пречките и мъчнотиите в случая са тъй сериозни и големи, та мнозина ги считат поне за сега, непреодолими. Главни пречки или някои от тях за реализиране такваз Федерация са следните:

1 . Пречка династична; какво да се прави с династиите? Три от Балканските държави: България, Сърбия и Романия имат династични или наследствени държавни глави. Те мъчно ще се приспособят към Федерацията, та ще трябва да се отстранят. Ала ако откажат да се оттеглят доброволно, какво би трябвало да се прави? В такъв случай, стига народа и държавниците да бъдат убедени, че туй е необходимо; ние знаем от много примери в историята, как държавни глави могат се отстрани от власт хуманно и легално, без каквото и да би сътресение или кръвопролитие.

2. Пречка на езиковото различие. Освен славянските: български, сръбски и хърватски, които макар и близки, сам.и донейде се различават; имаме и съвсем различаващи се от другите: албански, гръцки и румънски. Това е сериозна пречка, ала не и фатална. Канада, Южна Африка и най-вече Швейцария са разрешили тоя езиков проблем. Трите равноправни езика: немски, френски и италиански, никак не пречат на Швейцарската федерация да бъде може би най-щастливата в Европа страна. Което накратко значи: стига да имаме воля, намери ще се и начин.

3. Пречка от държавници, по-право от дребните хора, политиканствующи – тая напаст от партизани, които под булото на патриотизъм днес разядат всички бал-

кански страни. Те са наистина сериозна и прилепчива напаст, с която нелесно ще се справим. Но ако не можем да ги отстраним, можем заради идеята, да използваме тяхната слабост. Ето какво имам на ум. Поради своята дребнавост, те са опортюнисти. Тогаз не можем ли ги убеди, че тогава в Балканската Федерация, те ще имат не само също благовремие, което имат сега, но и по-голям простор за своите амбиции? А това е, без съмнение, вярно.

4. Пречка от несъзнателната маса, т.е. от самите балкански народи, надъхрани от дребнави националисти, безсъвестни демагози и безкруполни шовинисти. Като вземем предвид общата низка култура и слабохарактерност, техните отровени, едни срещу други умове, техните взаимни от минали ежби ожесточения, тяхната липса на съзнание за човешка, балканска или обществена солидарност – за граждански добродетели и дух на справедливост – ще се съгласите, вярвам, че тук се крие голяма, може би, най-мъчно преодолима пречка пряко пътя на нашата Балканска Федерация.

Ето ви, тогаз, четирите най-главни пречки: династична, езикова, политиканствующи и невежество. Мъчни за надмогване, ала не невъзможни. „Стига да има Воля, намери ще се Начин“. Главното условие да добием тая популярна воля.

Тъй, дали последната е най-голямата пречка или не, тук е очевидно ключа на тоя хубав и величествен проект: настроението на масите. Тая груба и недорасла демокрация, нейната липса на обществен дух и гражданско съзнание, внушаваща на вярващите во федерацията – нашата двойка длъжност: Организация и Агитация: просвета чрез агитация (запример: образуване кръжо-

ци от федералисти, не само във всеки български град, но и във всеки балкански град, които да държат годишни конгреси по ред из 7-те държави); просвета чрез агитация, докато се оценят великите за всички Балканци преимущества на федерацията. И докато се разбере, че пречките, колкото и да са сериозни, били ти династични, езикови, народности и дипломатични, от вътре и от вън, не са непреодолими – стига да има Воля.

Вкратце, нашата – на съзнателната интелигенция – длъжност, – и патриотична и хуманна длъжност е, организация и агитация. Организация и всеместна, всебалканска агитация.

Докато невежеството се просвети и прокуди;
Отровата се обезвреди и предразсъдъка изчезне;
Липсата на гражданственост и обществен дух се създаде и развие; и

Докато нуждата от солидарност, а най-вече от Балканска солидарност, се разбере от всички.

От всички: от Карпатите до Архипелага и от Черно море до Адриатика.

Организация, просвета и агитация, устно и печатно, докато у нас и навсякъде по Балканите всички разберат, видят, почувствуват и съзнаят

„Че техний траен мир и щастие;
Напредък, помин, родовластие,
Просвета, сила и Спасение
са в Сговор и Обединение;
А в пътя към Б. Ф. лежи предимно
В зачитане правата си взаимно.“
Красно село, при София.

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Идеята за Балканска федерация трябва да се възроди и трябва да стане нашият пътеводен фар, идеалът, който да ни поведе отново като национална идея.

Нима може да спите спокойно? Аз не мога. Войната тропа на вратата ни. Приближава със тежки стъпки. Умират деца. Случвало се е във всички воени, но днес е различно, днес това става пред очите ни, макар и да се случва на хиляди километри от нас. Превръща ни във зрители, безучастни зрители, почти като съучастници. Дължим го на новите технологии, същите на които дължим появата на видео игрите, които ни научиха да възприемаме боевете и убийствата като игра. Но това там не е игра, а война, Ужасно истинска война. Войната винаги е ужасна. И ми идва да си спомня пословицата, че ако гори къщата на съседа ти, тичай да гасиш своята. А Сирийците са ни почти съседни, една Турция ни дели. Делят ни няколко граници и една цивилизация. Турция е между нас, но явно няма намерение да спира бежанците. Тя си играе своята игра. Турция е имперска сила, бивша, но не забравила за миналото. И затова пак се появи призрака на османците, казва се неоосманизъм извикан е на живот от медиума Давутоглу, много важен човек на Ердоган бивш външен министър, мислител, голяма глава. Но и Ердоган си го бива, иска да си развява коня между три континента дали не се е размечтал за изгубените дни на халифата, така както други мечтаят и затова

разпъват отново хора на кръст, горят ги и режат глави. И всичко това става в Сирия, на няколко хиляди километра от нас. А какво става на Балканите?

Нищо особено. Скука. Гърция фалира, какво ново? това са си Балканите, тук постоянно някоя държава фалира. През деветдесетте беше България. Само дето Гърция ни беше за пример, чудехме им се на византийците и им завиждахме, но те се оказали фалшив герой. Криели сметката, повече от десет години играха сиртаки, имат къщи като палати, ходил съм да ги гледам, от бял мрамор, селата им не приличат на нашите. Та ядем и пием и пляскаме сиртаки, но накрая се оказа че трябва да се плаща сметката, а не можем да я платим и музиката спря, само се чудя защо има учудени физиономии в Гърция и протести, защо не протестираха когато харчеха европейските, чужди пари, а протестират сега. Гръцка му работа. Ама кой знае може да се оправят. Все пак са си Гърци.

У нас също нищо ново. Стагнация. Движим ли се или сме спрели на едно място, почти не се забелязва. Изглежда наливаме от пусто в празно. Няма производство, няма индустрия, разрушено селско стопанство, само алтъш вериша върви и туризмът и така се превърнахме в алкохолна дестинация, добре поне че не развихме секс туризмът. Някак си ми изглежда по достойно да си продаваме алкохола, а не жените. Извратена гордост, по време на преход. То май че прехода беше свършил, ако вярваме на социолозите. Но на кой му пука. Просто се опитват да ни кажат че баницата вече е разпределена. То това и без тях си го знаем.

Като цяло славянството след падането на Берлинската стена е поставено на колене. Особено на балкани-

те. Поне се опитват да го поставят. Естествено Германия има интерес тук, както винаги, тя вече е първа цигулка в Европа и реши да си го върне заради Тито и заради унижението което нанесоха югославяните на братовчедите им от Австро-Унгария, като им отмъкнаха тлъстата баница от Балканите под носа и си спретнаха мини „балканска империя“. Партизаните на Тито разиграваха великата армия на Вермахта по балканските чукари, а след това се наредиха на страната на победителите и гледаха германците от високо. Това вече преля чашата. Сигурно отмъщението за тефтонеца е било сладко. Те спретнага един мини Нюрнберг над сърбите, само дете Шешел по сръбски и по балкански ги прати да му „попушат курец“, всеки път си умирам от смях като го гледам. Горди останаха сърбите, направиха концерт по време на бомбандировките на НАТО и пееха докато им събарят красивите белградски мостове, които по мое мнение са по-хубави и от парижките.

С отделянето на Черна гора от Сърбия през май 2006 година разпада на Югославия приключи окончателно. Така загина „последната Балканска империя“ според книгата на Велизар Енчев със същото име, този израз обаче е един от шаблоните на мислене на Балканите. Че зад всяка добра идея се крият лоши намерения, че ние на Балканите не сме способни да съградим нищо стабилно, а това което сме изградили е винаги нежизнеспособно и в същността си лошо. Това се крие зад израза „последната балканска империя“ израза е и едно пожелание „никога вече“. А би трябвало да се обърне внимание и на друга гледна точка: виждането, че това бе първия драматичен опит в осъществяването на старата балканска мечта, обладавала едни от най-светлите

умове на балканите, първи опит за създаването на общо балканско отечество съпътстван от всички възможни трудности и несъвършенства, които са част от човешката природа изобщо и в частност съпътстван от слабостите на балканската менталност и общественно-политически климат. Да, този опит се провали и все пак какво днес можем да противопоставим на призрачното лице на балканизма, не може да се отрече че въпреки всичките си несъвършенства балканския югославизъм направи реална стъпка към преодоляването на тази болест поразила Балканите.

Преди няколко години една забележка на гръцкия министър на външните работи Йоргос Папандреу пред немския вестник Зюддойче цайтунг възбуди духовете на Балканите и предизвика дипломатически скандал. Той сподели, че Атина не отхвърля възможността за създаването на федерация на балканските народи. Точните му думи са: „ В Гърция се обновява дебата за федерация на балканските държави, а евросъюза ни дава възможност да употребим тази визия от миналото за бъдещата стабилност на региона“

Твърди се обаче, че европейските дипломати възразяват дори и на обсъждането на подобна идея. А Хърватска и Македония изпратиха официален протест. Гръцкото правителство разбира се веднага се разграничи от изявленията на своя външен министър и след това всичко бързо заглъхна. Все пак остава факта: въпросът за Балканска федерация отново беше поставен на дневен ред.

Днес руините на миналото стоят отворени пред нас и чакат нашата собствена равносметка. Времето изисква от нас да вземем решение и да направим съзнате-

лен ход към Бъдещето. Факт е че ние продължаваме да носим в себе си пороците и слабостите от миналото: не вярваме в себе си, отдаваме надеждите си за по-добър живот на чужди сили, отново търсим големия брат да ни помогне, безкритично приемаме всякакви чужди съвети и опит, а отхвърляме своя собствен опит и ценните семена мъдрост заложени в него. Затова все повече губим идентичността си и своя дух. Но може би не случайно именно днес това минало отново ни смущава с идеите и образите си. Не случайно тази стара идея, дошла като завет от Възраждането, отново се надига през мъглата на забравата, присмеха и отричането – идеята за Балканска федерация.

Димитър Филинов-sofista
Мислете над немислимото!

Допълнителна информация.

Адреси за извършване на консултации по темата:

Фейсбук група:

Балканска федеративна република –

[https://www.facebook.com/
groups/1500503206851629/](https://www.facebook.com/groups/1500503206851629/)

Balkan United Forum –

[https://www.facebook.com/groups/balkanunited.
forum/?ref=bookmarks](https://www.facebook.com/groups/balkanunited.forum/?ref=bookmarks)

Към Балкански съюз, Towards Balkan union –

<https://www.facebook.com/Balkansforfederation/>

Свети Иван Рилски – обединител на все българи –

[https://www.facebook.com/groups/16737038261757
04/?fref=ts](https://www.facebook.com/groups/1673703826175704/?fref=ts)

Сайтове в интернет

www.rosovazora.com

<https://balkansunited.wordpress.com/>

Историография

Върху необходимостта от историографски обзор на темата акцентира още Ботев. Мисли по темата намират място в трудовете на Захари Стоянов и по-късно в изследванията на мнозина големи български историци, посветили изследователски усилия на българското въз-

раждане — такива са Д. Страшимиров, И. Шишманов, Б. Пенев, Х. Гандев, И. Унджиев.

Не са много обаче изследванията, които са посветени специално на проблема, като трудовете на Ц. Стоянов, И. Орманджиев, Христу Василе, Коста Църнушанов. Засилено внимание на въпроса е обърнато от представителите на социалистическата мисъл в България, до голяма степен заради факта, че социалистите приемат федеративната идея като част от своята политическа програма. Макар че голяма част от писаното по въпроса от тях да има политически и полемичен характер, срещат се и разработки като трудовете на Х. Кабакчиев и Д. Благоев („Принос към историята на социализма в България“), които имат реални приноси в проблематизирането и изясняването на темата.

Фундаментален труд по темата в българската историография е разработката на Милчо Лалков „От надежда към разочарование“. Там авторът е дал в обобщен вид много сведения и факти по въпросите на балканския федерализъм. Всъщност това е най-изчерпателният и достъпен за интересуващите се от проблематиката труд на български език. Той обхваща фактически цялото развитие на федерализма на Балканите от неговото зараждане до интересувания автора период.

От чуждата историография трябва да се спомене капиталният труд на канадския историк с гръцки произход Лефтен Ставрианос (*L. S. Stavrianos*): *Balkan federation; a history of the movement toward Balkan unity in modern times*.

Литература

- „Федерация на Балканските славяни (Федерация на Балканските народи-идеи и пречки)“, Орманджиев И., С., 1947.
- „От надежда към разочарование, идеята за федерация в балканския югоизток“, Лалков М., С., 1994.
- „Федеративната идея в българо-сръбските отношения“, Стоянов, Ц., София, 1919.
- „Българските революционери Раковски, Левски, Ботев за балканска федерация“, Кабакчиев Х., Избрани произведения, т. 1, С., 1988.
- „За Унгаро-българския таен комитет на Янош Асталош от 1870 г.“, Пейковска, П., Исторически преглед, 1997, № 2.

Уеб препратки

- Принос към идеята за балканска федерация през Възраждането от Димитър Филипов
- П. Пейковска, Политическата дейност на Янош Асталош в българските земи през 1869–1871 г. – ИДА, 1994, кн. 68
- Балканска федеративна република, от Уикипедия, свободната енциклопедия: https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0_%D1%84%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0

* * *

When a person encounters a problem, he begins to seek help. Then he starts thinking about what he has done wrong, and then he thinks about the Spirit and the Lord. That's mostly the case. I was also in trouble, I had decided to seek help from above (from heaven) and I went on a journey, hoping to find it, in hope of achieving enlightenment. I have traveled more than 5000 km from Greece to Spain. Once, while climbing the steep slopes of a ridge to Mount Chakor on the border between Montenegro and Kosovo without meeting a living soul all day, I got to think about my problems and the reasons for them (and the problem was that I did not have Inspiration) – then, as now, the answer was obvious: the reason is, there are contradictions within me that I have not overcome, that I have separated myself from God and do not lead a spiritual life. But what is the spiritual life? I said this is knowing and practicing the spiritual.

The spirit must subdue the flesh and not only within us, but also outside of us, not to obey the material order of the world, but to overcome it. Because matter is also an idea, an idea for something transient, something limited, something disconnected, that can be shifted, understood and controlled. The next thing I realized is that my state is not different from the situation and the illness of my people, in fact, that I, like many others, am merely a representative of my people. We should not think that our individualized personal troubles are only ours, no, they are indicative of the problems of the

nation we belong to. So, in order to solve our own problems, we may have to abandon the little egoistic desire to fix ourselves, and to think about the common.

Once the great spiritual master from Bulgaria Peter Deunov said: “first there will be a Balkan federation, after that a European federation and finally a World federation.” That, according to the author Bagrina Klark, happened in 1944 at the meeting in the village of Marchaevo. Lots of people now think: because the European union already happened, the prediction of The master is false. But if you think again you will know that the words of the Master are very accurate. We see now the European union enters turbulent times, the crisis is ripe and changes are forthcoming. Europe will be restructured.

But what is the Balkan federation? Maybe most of you have not heard about that idea. But 50 years ago this idea gathered crowds on the street and some of the most prominent minds in the Balkans and Europe have spoken about that.

The idea of a Balkan federation is an old idea. This idea is the fruit of the meeting of the 19th Century movement of the Enlightenment that came from Western Europe, and the established cultural traditions of the Orthodox population in the Balkans. The common destiny of the subjugated Christian peoples and the common mentality, lifestyle, the common historical tasks are natural conditions that support the process of the emergence of the federal idea. The originator of the idea is considered Rigas Feraios or Velestinlis (1757 – June 24, 1798). He was a Greek writer, political thinker and a revolutionary, active in the Modern Greek Enlightenment, remembered as a Greek national hero, a victim of the Balkan uprising against the Ottoman Empire and a pioneer of

the Greek War of Independence. Then the idea penetrated all Balkan countries and found many prominent supporters. Among them are some Bulgarian revolutionary figures: Lyuben Karavelov, Vasil Levski, Hristo Botev and Zahariy Stoyanov, Yugoslav political and cultural figures as well as the Serb Svetozar Markovic and the Croatian Roman Catholic bishop Josip Juraj Strossmayer.

The Congress of Berlin (13 June – 13 July 1878) sets a new stage in the development of the idea as well as in the development of the whole peninsula. Now the idea is supported mainly by left-wing political parties, so today it is associated with the Communist and Social-Democratic Movements of the Balkans. Several Balkan socio-democratic conferences were held, where one of the main topics was the formation of the Balkan Federation. Finally, it came to negotiations between Bulgaria and Tito's Yugoslavia immediately after World War II. Plans have been considered for including Albania and Greece to this federation. But U.S. support for the anticommunist Greeks and Stalin's Conflict with Tito forced the abandonment of the idea.

I am trying not to be very theoretical and abstract, but it is important to mention that when we talk about the federal idea in the Balkans we should add to the examination the much wider phenomenon – Balkan federalism. First, it should be noted that Balkan federalism and the idea of a Balkan federation are not the same. The first is a process, including the personalities, the events, the development of an idea, its forms, reasons, prerequisites, etc. The second is focused on the idea itself, these are actually different ideas for Danube Federation, an Eastern Federation, and Yugoslav federation, but without any analysis, no classifications, and without theorization.

So we come to the DEFINITION, we can say that

Federalism in the Balkans is a complex and multi-layered phenomenon combining historical memory, traditions and modern ideas penetrating from the advanced Western Societies. As a political tendency, federalism manifests contradictory aspects of imperialism or anti-imperialism depending on whose policy it serves. Therefore, it is difficult to determine the political essence of Balkan federalism, we are observing the complex intertwining of otherwise incompatible tendencies. It combines and rivals the pure federalism preached mostly by representatives of nations in an unequal position such as the Croatian and the Bulgarians and Pan-nationalism, which is upheld as an official policy by the governments of the newly created small Balkan states.

To clarify what we mean when we talk about traditions and historical memory we will say that this is the experience of our Coexistence that we have acquired within the bounds of the Ottoman Empire which, under the pressure of enlightenment and modern times, crystallized in the state doctrine of Ottomanism, Balkan federalism appears as an alternative conceptual project of subordinate Christian nations. Here are also the unforgotten memories of the common Byzantine cultural heritage of Orthodox Christians, which can be found, for example, in the so-called oracles that are found mainly in Greece but also in other Balkan Christian nations.

ESSENCE

In essence, it is a project, concept or vision to create a large Balkan state by uniting the individual small Balkan nations on a federal principle. The concept is more like a gen-

eral vague slogan than a detailed vision and strategy. Over time, new ideas and views have been added to the project. In this way the idea becomes deeper and more complicated. However, there is no well-developed ideology, there is no teaching that explains all aspects, answers questions about federalism or deals with solving the theoretical problems in this area, so the idea remains a political slogan used by political figures.

The federal idea has several basic characteristics. It is a liberating, defensive and unifying idea. More recently Liberal and Enlightenment in its essence than a traditionalist, at least in the beginning. Anti-Ottoman in the first stages of its development during the Revival. Antimonarchical with the Socialists. Also, with a well-known anti-militaristic trend, in this sense, the struggle for the Federation is a struggle for peace. It is also anti-imperialist – hence the slogan “The Balkans for the Balkan peoples”. BUT in this sense it also brings some taste of regional nationalism, if we can call it so. The federal idea also has a pronounced revolutionary character in its essence. This is quite visible the moment it emerges, but continues to characterize it. Though in some cases this revolution is showing signs of retreat and stagnation, as is the case with representatives who have somehow gotten into power as the Radical-Democrats, and above all, the Communist parties of the Balkans.

Among other things, however, the federal idea also has a spiritual function, that’s why the Master talks about it, but it is worthwhile to understand how a political idea can serve spiritual purposes. The federal idea is an idea of integrity without sacrificing diversity. An idea for a community, but at the same time an idea of identity that is against inversion.

There are two opposing but interrelated principles in the world, unity and diversity. These are the two principles that support life. In order to make it clearer, let us look at the European Union from a spiritual point of view. Once Journalist asked Mahatma Gandhi what he thinks about Western civilization, he laughed and said, "I think it would be a good idea.", do you understand, the idea is good, but the reality is not so much. In many respects that is true of the European Union. The reality of politics is lagging far behind the political ideal of which it is motivated. And so what ultimately comes is a picture that is not particularly clear from moral and spiritual point of view. Where the big one overwhelms the little ones and literally sucks their vital energy. In addition, we observe a process of Deprivation of identity of the smaller and the weaker. Everything is related to the process of globalization, an example of which is the reality of the European Union. That's not what we expected. It gives the impression that the European Union is not a harmonious structure. There is a difference between how the alliance is formed and how it has continued to function and expand. At the beginning of its development, the EU was a unification of western European cultures, then the alliance had a purely defensive endowment, and, like the military block NATO, it was created to confront the Eastern bloc, i.e. us, however, when the wall fell and the terrible adversary disappeared into the Nothingness, the leaders of the alliance became bold and quickly returned to their imperialist instinct. So with their help, precisely on the plan, Yugoslavia was deleted from the map of Europe, it was a directed Tragedy, and the goal was for the Balkans to return to their state of being the powder keg of Europe, to tear off and to swallow it in small bites. Everything else was manipulation and Dust in the eyes. The goal is not to im-

prove our standard of living, even if we are being given the crumbs in the form of EU funds; the integration of small Balkan countries in the EU pursues strategic and geopolitical goals, as the Balkans have an important strategic position between the East and the West. I will quote the words of my friend Stefan Kalaidzhiev:

In this sense, the membership of Bulgaria (the Small States) in the EU is a function of your ability to be dependent on these strong states. You are trying to become like them, but that is not allowed. Because the powerful states are in the hands of a group that is also implementing a Plan drawn up in the last few hundred years and now going to its apogee. Globalization, in material aspect, dematerialized payments, electronic cards, and will implant a microchip, if you allow. Do you want this, and do you understand that everything that's going on around you is on plan! There is no coincidence! Attempts have been made to awaken you, by means of events that are happening, in order for you to ask yourself where we are going and what we want. But anyway, events lead you in a direction outlined by them, and it is time to define it in society and to realize it.

Even the refugee example did not help the common Europeans to realize how far away they are from Beethoven's Ninth Symphony, which the Euro-Administrators have now embraced. Still, Europeans from the large, future state of the Union are in captivity on the cheap promises of easy travel and of Europe without borders. But ... just look at the situation, look at how many armed policemen there are at the airports. How many checks and how many unnecessary procedures and all this, just because you do not realize WHY IS THIS HAPPENING, WHAT DO THESE REFUGEES SEEK IN THE EUROPEAN COUNTRIES! Which of these people would have wanted in nor-

mal conditions to leave their country of birth? Maybe someone has chased them and it's time to find it! Who is this someone! When will the European nations begin to think and cease to be naive on the project for the Future United Europe and now also a two-speed Europe. This project is a fruitless project. Consciousness is what determines reunification.

The EU was set up to keep the small states dependent and to fulfill the will of the big states, that is, to control the peoples more easily. The peoples are not yet ready to unite; their consciousness is not prepared for it. They are still in the trap of ethnic and religious contradictions, and in this sense a united Europe is impossible.

Immediate restructuring of the European Union and its disintegration in the form of several federations is expected, in this way the beginning of the actual union should take place, but in small groups, rather than all of them, suddenly – all in a bucket, and it turns out that it is impossible to have a unified control.”

What position should a spiritual man have to all that's happening? There are two possibilities. Either we try to isolate ourselves and say we are above it and care only about our spiritual development, or we try to work these problems out and maybe get our hands dirty. Can the spiritual man do politics? I think Gandhi is the best example, but we have an even closer example – Lubomir Lulchev, one of the closest disciples of the Master. As we already said, there are essentially two possibilities, two opposite ways to perceive reality and its political dimensions. Those are two possibilities to choose not only the world view but also how to act. The first one is to distance oneself, to try to escape, to protect from the evil in the world, to say it's irrelevant to me. The second one is to act, to struggle, to live actively in the world. And for

every one of us this is a personal choice, but the consequences of it for everyone.

Finally, let's go back to the words of the master.

What are a people of one nation? One folk is one great soul, one great spirit, one nation has one great heart, one great mind, all connected together. All the people who make up this folk are small cells. If they are not related to this Primary reason, to live, what future can a people of this nation have?

Peter Deunov, Bulgarian ed. Astrala, Sofia 2009, p. 12

The future of a people of one nation depends on the activity of the spiritual people in it. The majesty of a nation is due to its moral powers, its high-minded, enlightened people. The majesty of a nation is due to its inner ideals that are applied in public and political life. The good, intelligent people in one country are the kernel of her inner life. They are the saviors of their people, and of all mankind.

Peter Deunov, Bulgarian ed. Astrala, Sofia 2009, p. 13

The Socialists say, "Come on, Comrades." I say: forward, brothers, forward, Bulgarians! We will fight the main battle under all rules! We will open a fire, artillery under all rules. Go ahead! Live the Brotherhood! Amen! The only thing that will live from now on is the Brotherhood. It will rule over everything this man who can not live as a brother and sister; he can not be a citizen of the New Kingdom of the Earth.

The Fiery Furnace, April 17, 1921. Sunday talks. Sofia. From the collection "Master Baines Duno (Peter Deunov) for the Bulgarians and Bulgaria, 2016" Kalin Kirilov. P.96

